

ВИЗНАННЯ ВНУТРІШНЬО ГЕНЕРОВАНОГО ГУДВІЛУ ЯК ІДЕНТИФІКАТОРА ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

©2022 ЛАБУНСЬКА С. В., СОБАКАР М. В.

УДК 659.126
JEL: M40; M41

Лабунська С. В., Собакар М. В. Визнання внутрішньо генерованого гудвілу як ідентифікатора оцінки нематеріальних активів у системі управлінського обліку підприємства

Мета статті полягає в аналізі існуючих методів оцінки гудвілу та визначення можливості їх застосування щодо ідентифікації та визнання внутрішньо генерованого гудвілу як облікового об'єкта та інформаційної основи для ефективного управління активами підприємства. У результаті аналізу нормативних документів і наукових праць учених щодо існуючих методів оцінки було розглянуто основні підходи до встановлення вартісних характеристик, виділено переваги та недоліки їх застосування та надано рекомендації щодо оцінки внутрішньо генерованого гудвілу. У результаті дослідження було проаналізовано загальносвітові тенденції накопичення внутрішньо генерованого гудвілу, розглянуто його економічну сутність і роль як ідентифікатора нематеріальних активів у системі управлінського обліку. Виділено основні елементи внутрішньо генерованого гудвілу відповідно до джерел його формування, що стануть основою розробки методики його оцінки. Розглянуто бухгалтерський та експертний напрями оцінки внутрішньо генерованого гудвілу, в рамках яких проаналізовано сутність, переваги та недоліки методів, та виділено можливість їх застосування щодо елементів гудвілу. Зазначено, що жоден із методів не є універсальним і не може повною мірою забезпечити ефективність управління внутрішнім гудвілом. Запропоновано проведення комплексної оцінки внутрішньо генерованого гудвілу із застосуванням різних методик. Як основні методи пропонуються методи додаткового прибутку та переваги у прибутку, для яких запропоновано порядок розрахунку. Рекомендується комбінація розрахункових методів з емпіричними, що ґрунтуються на експертних висновках, для підвищення об'єктивності вхідних даних та отриманих результатів. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці детальної системи елементів внутрішнього гудвілу на основі запропонованого загального підходу, способів їх ідентифікації й оцінки та формуванні системи оцінних показників таких нематеріальних ресурсів.

Ключові слова: активи, внутрішньо генерований гудвіл, ідентифікація, нематеріальні ресурси, оцінка.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Формул:** 2. **Бібл.:** 17.

Лабунська Світлана Віталіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: svetlana.lab@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0989-6806>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2157010/svitlana-vitalijvna-labunska/>

Собакар Маргарита Вікторівна – аспірантка кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: rita.vikt@gmail.com

UDC 659.126
JEL: M40; M41

Labunska S. V., Sobakar M. V. Recognition of Internally Generated Goodwill as an Identifier of the Valuation of Intangible Assets in the Management Accounting System of Enterprise

The aim of the article is to analyze the existing methods of goodwill valuation and determine the possibility of their application in relation to the identification and recognition of internally generated goodwill as an accounting object and an information basis for effective management of the assets of enterprise. As a result of the analysis of regulatory documents and scientific works of scholars on the existing valuation methods, the main approaches to the conception of value characteristics were considered, the advantages and disadvantages of their application were allocated, and recommendations for the assessment of internally generated goodwill were provided. As a result of the study, global trends in the accumulation of internally generated goodwill were analyzed, its economic essence and role as an identifier of intangible assets in the management accounting system were considered. The main elements of internally generated goodwill are allocated in accordance with the sources of its formation, which will become the basis for the development of a methodology for its assessment. The accounting and expert directions of assessment of internally generated goodwill are considered, in terms of which the essence, advantages and disadvantages of methods are analyzed, and the possibility of their application to the elements of goodwill is highlighted. It is noted that none of the methods is universal and cannot fully ensure the efficiency of the management of internal goodwill. It is proposed to conduct a comprehensive assessment of internally generated goodwill using various methodologies. As the main ones, methods of additional profit and of profit advantages are proposed, for which the calculation procedure is provided. It is recommended to combine calculation methods with empirical ones based on expert conclusions to increase the objectivity of the input data and the results obtained. Prospects for further research are to develop a detailed system of elements of internal goodwill based on the proposed general approach, methods of their identification and evaluation, and the formation of a system of estimated indicators of such intangible resources.

Keywords: assets, internally generated goodwill, identification, intangible resources, valuation.

Fig.: 2. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 17.

Labunska Svitlana V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Accounting and Business Consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: svetlana.lab@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0989-6806>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2157010/svitlana-vitalijvna-labunska/>

Sobakar Marharyta V. – Postgraduate Student of the Department of Accounting and Business Consulting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: rita.vikt@gmail.com

Успішність і конкурентоспроможність підприємства прямо залежить від ефективності роботи системи менеджменту. Ефективність процесу прийняття управлінських рішень визначається інформаційною базою, формування якої здійснюється системою управлінського обліку підприємства. Однією з основних вимог до інформаційного забезпечення управлінських рішень є встановлення об'єктивної оцінки всіх наявних активів та ресурсів підприємства, що використовуються в процесі господарської діяльності та формують його економічний потенціал. Особливої уваги потребують ресурси, що мають ключовий вплив на процес господарської діяльності.

На сучасному етапі розвитку, як світової так і вітчизняної, економічних систем, основним фактором формування ринкової вартості компанії та рівня її конкурентоспроможності є наявність нематеріальних ресурсів, особливо інформаційного характеру. Значною проблемою є оцінка гудвілу, який генерується нематеріальними ресурсами та відображає успішність діяльності підприємства. Розробка методики облікового відображення гудвілу, особливо в частині його оцінки, забезпечить отримання об'єктивної вартісної характеристики підприємства як бізнес-одиниці. Але найбільш актуальною є розробка підходів до визнання та ідентифікації саме внутрішньо генерованого гудвілу (ВГГ), який на даний момент не відображається системою обліку, але формує переважну частину ринкової вартості компанії і має стати предметом управлінського впливу.

Розробка підходів до оцінки гудвілу підприємства є предметом дискусій як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Зокрема, значний внесок у формування методики оцінки гудвілу в системі бухгалтерського обліку здійснили І. Бланк, Е. Хендріксен, Е. Брукінг, А. Гоц [3], О. Кияшко, С. Легенчук і В. Очердько [5], М. Ніколайчук [10], А. Пилипенко [11], С. Семенова [14], Ю. Судин [15], В. Травін [16], Г. Уманців, О. Черних [17] та інші.

Незважаючи на наявність значної кількості досліджень щодо сутності та оцінки гудвілу підприємства, методика встановлення його вартості залишається недостатньо обґрунтованою. Зокрема, майже зовсім не досліджувалося питання оцінки саме внутрішньо генерованого гудвілу в системі обліку підприємства, тому цей напрям потребує подальшого опрацювання.

Мета статті полягає в аналізі існуючих методів оцінки гудвілу та визначенні можливості їх застосування щодо ідентифікації та визнання внутрішньо генерованого гудвілу як облікового об'єкта та інформаційної основи для ефективного управління активами підприємства.

Для виявлення можливостей і способів оцінки ВГГ у теорії та практиці бухгалтерського обліку та менеджменту підприємств проаналізовано нормативні документи та наукову літературу щодо існуючих методів оцінки. У результаті аналізу виявлено розбіж-

ності в існуючих методах, виділено переваги та недоліки їх застосування та надано рекомендації щодо оцінки внутрішнього гудвілу.

У сучасних умовах господарювання основна частка вартості компаній генерується нематеріальними ресурсами, процес визнання й обліку яких регулюється ПСБО 8 «Нематеріальні активи» та МСБО 38 «Нематеріальні активи». Основними критеріями визнання нематеріальних активів (НМА) в системі фінансового обліку є можливість ідентифікації, тобто відокремленості від підприємства (можливість продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти); ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод від володіння активом; достеменно оцінка вартості активу на підставі первинних документів [7; 13]. Таким чином, більшість ресурсів інтелектуально-інформаційного характеру (інтелектуальні, інформаційні, організаційні, безпекові) не можуть бути ідентифіковані прямо як нематеріальні активи. Але забезпечення стратегічних цілей підприємства вимагає проведення ефективного управління повним обсягом його витрат, що включає їх ідентифікацію та оцінку. Тому первинні документи можуть бути складені на підставі експертної оцінки для ідентифікації витрат на формування частки ресурсів, що не підтверджується системою обліку відповідно до нормативних вимог, але генерує майбутні економічні вимоги. У результаті формується окремий вартісно визначений ідентифікований нематеріальний ресурс на основі стандартної оцінки у фінансовому обліку та обґрунтованої експертної – в системі управлінського обліку підприємства. Дооцінка такої інтелектуально-інформаційної складової економічного потенціалу підприємства на підставі експертного підходу у внутрішніх первинних документах може бути відображена в складі активів завдяки внутрішньо генерованому гудвілу.

Поняття «внутрішньо генерованого гудвілу» є відносно новим у науковій сфері та практичній діяльності підприємств. У зарубіжній практиці останнім часом активно використовується термін «невідображених нематеріальних активів» (*undisclosed intangible assets*), які представляють собою внутрішньо генерований гудвіл [1]. Проблема управління й оцінки підприємства полягає в тому, що саме ця «невідображена» частка нематеріальних ресурсів в умовах інформаційної парадигми розвитку економіки є визначальною для підприємства з позицій формування його вартості. Так, відповідно до даних дослідження компанії Brand Finance, у 2021 р. у середньому загальносвітова вартість підприємств забезпечена нематеріальними ресурсами на 54% (у найбільш технологічних та інтелектуальних галузях на 65–85%), з яких 43% сформовано вартістю неврахованих у системі обліку нематеріальних ресурсів, і лише 4% – відображені у звітності нематеріальні активи, 7% – відображений гудвіл (*рис. 1*).

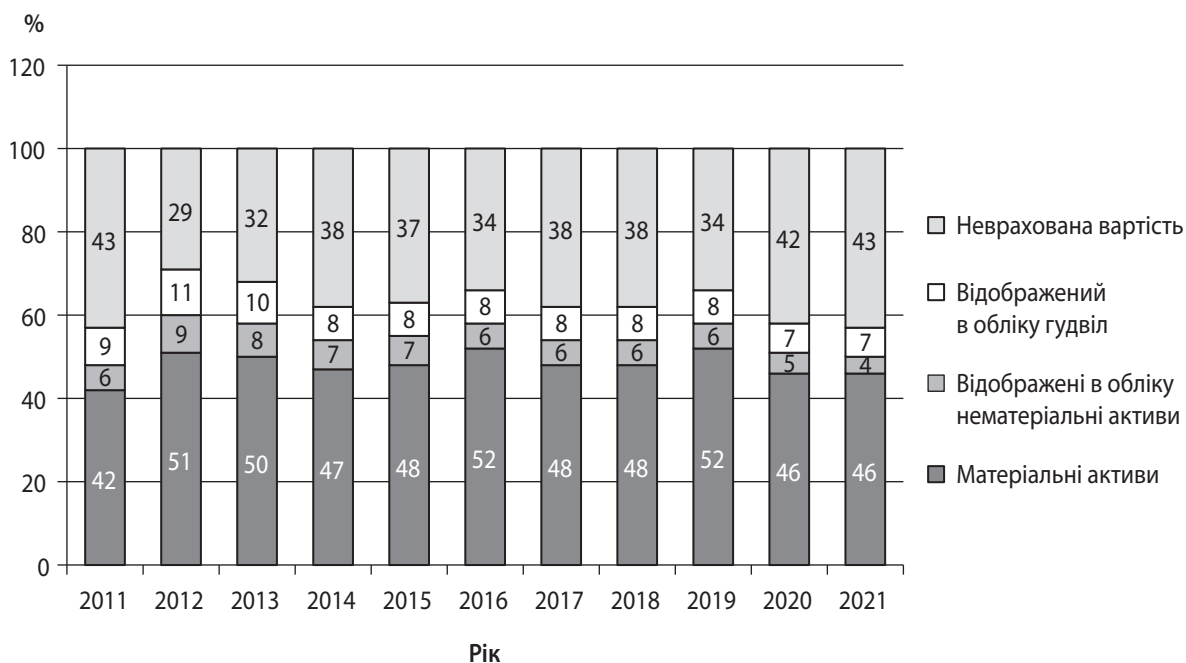

Рис. 1. Загальносвітова структура вартості підприємств

Джерело: складено на основі [1].

Складність задоволення критеріїв визнання нематеріальних активів згідно з ПСБО 8 і МСБО 38, у зв'язку зі специфічністю природи нематеріальних ресурсів, спричиняє невизнання витрат на їх формування у складі активів та генерування різниці між балансовою та ринковою вартостями. Наведені значні обсяги проблеми та ключова роль нематеріальних ресурсів додає питанню неврахованих нематеріальних активів зростаючої актуальності. Тому ці активи мають також бути як об'єктом управлінського впливу, так й інформаційним підґрунтям щодо прийняття управлінських рішень у процесі господарювання, що обґрунтовує необхідність формування якісної інформаційної бази на основі бухгалтерського обліку. Таким чином, витрати на формування нематеріальних ресурсів і генерування майбутніх економічних вигод у переважній більшості не формують нематеріальний актив, а пояснюються як внесок до внутрішньо генерованого гудвілу.

У зазначеному стані процесу управління підприємством, з позицій бухгалтерського обліку, внутрішньо генерований гудвіл стає інструментом та ідентифікатором оцінки щодо нематеріальних ресурсів у невизнаній як актив їх частині. Особливого це стосується інформаційно-інтелектуальної складової ресурсів, що повністю не може бути визнана у складі нематеріальних активів у фінансовому обліку. Таким чином, внутрішній гудвіл генерується нематеріальними ресурсами підприємства, що впливають на вартість підприємства, але на даному етапі розвитку теорії обліку та нормативної бази не визнаються нематеріальними активами.

Відповідно до ПСБО 19 «Об'єднання підприємств» гудвіл представляє собою перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання [12]. Проте економічна сутність ВГТ розкривається шляхами виникнення таких додаткових економічних вигод. Так, О. В. Черних зазначає, що гудвіл є фінансовим відображенням нематеріальних активів, що не відображаються в бухгалтерському балансі [17]. М. В. Ніколайчук додає, що під гудвілом «слід розглядати сукупність нематеріальних активів, що забезпечують конкурентні переваги суб'єкту господарювання, отримання додаткових доходів за рахунок переваг, невідображених в обліку» [10]. Згідно із С. М. Семеновою [14] гудвіл виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо.

На думку авторів, трактування внутрішньо генерованого гудвілу як наявності невідображених в обліку нематеріальних ресурсів є не зовсім коректним. Адже значення ВГТ полягає у збільшенні вартості компанії, тому сутністю внутрішньо генерованого гудвілу є отримання економічного ефекту від наявності, використання й управління нематеріальними ресурсами. Тобто, внутрішньо генерований гудвіл визначається не лише вартістю наявних нематеріальних ресурсів, але і якістю їх використання. Таким чином, нематеріальні ресурси, особливо інтелектуально-інформаційного характеру, є не безпосереднім елементом, а джерелом формування ВГТ. Тому й оцінку та аналіз внутрішнього гудвілу доцільно проводити саме в розрізі чинників, що його зумовлюють. Серед

основних факторів формування ВГГ науковцями виділяються такі [11]:

- ✦ ділова репутація підприємства;
- ✦ бренд, торгові марки, патенти придбаного підприємства;
- ✦ база клієнтів та їх лояльність;
- ✦ технологічні розробки, у т. ч. програмне забезпечення;
- ✦ організаційна структура підприємства, модель управління, налагодженість бізнес-процесів, досвід і кваліфікація персоналу.

Складність оцінки гудвілу викликана його специфічністю та нематеріальною природою. Крім того, різноманітність його елементів не дозволяє розробити універсальну методіку оцінки внутрішнього гудвілу. Для отримання об'єктивної оцінки вартості підприємства, на думку авторів, у системі менеджменту має бути ідентифіковано й оцінено окремі елементи гудвілу. На основі існуючих пропозицій науковців запропоновано загальний підхід до виділення основних елементів внутрішнього генерованого гудвілу відповідно від джерел його формування та в розрізі яких має відбуватися його подальший облік та оцінка, що включає:

- 1) ВГГ, сформований повністю неідентифікованими нематеріальними ресурсами (інформаційна складова);
- 2) ВГГ, сформований частково ідентифікованими нематеріальними ресурсами (інтелектуальна, організаційно-маркетингова складова);
- 3) ВГГ як наслідок експлуатації в господарській діяльності інших активів підприємства.

Подальша оцінка внутрішнього гудвілу з позицій наведених факторів-елементів дозволить уникнути «котлового підходу» [11] до його визнання та ідентифікувати джерела зростання вартості підприємства з метою здійснення подальшого управлінського впливу. Для цього потрібно, на підставі дослідження існуючих методів оцінки гудвілу, визначити межі використання тих підходів, за якими можливо отримати більш об'єктивні результати в оцінці певних складових внутрішнього генерованого гудвілу. В результаті аналізу наукової літератури та нормативних актів виділено ряд методів для оцінки внутрішнього гудвілу, що включають два основні напрями: бухгалтерський та експертний (рис. 2).

Бухгалтерський метод застосовується в системі фінансового обліку відповідно до діючих стандартів обліку. З огляду на діючу практику фінансового обліку, оцінка внутрішнього генерованого гудвілу пов'язана з визнанням видатків або ідентифікації нематеріальних активів. Відображення гудвілу в системі фінансового обліку обмежується тим, що для проведення його оцінки та визнання активом підприємства необхідна операція з покупки-продажу або об'єднання компаній [12]. Крім того, можливості обліку й оцінки гудвілу

обмежуються також нормами МСБО 38 «Нематеріальні активи» у зв'язку з існуванням заборони визнання внутрішньо створеного гудвілу активом, оскільки він не є ідентифікованим ресурсом, що контролюється компанією, і може бути достовірно оціненим [7]. Таким чином, оцінка гудвілу у фінансовому обліку передбачена лише в момент продажу або об'єднання підприємств за методами, що наведені в *табл. 1*.

У діючих методиках обліку гудвіл розраховується як різниця між активами та покупною ціною підприємства, а отже, є узагальненою характеристикою, не відображаючи при цьому вартість кожного його елементу, у тому числі інформаційного та інтелектуального характеру.

За таких умов неможливою є поточна оцінка гудвілу в системі фінансового обліку, вартість генерування внутрішнього гудвілу не капіталізується, але з метою управління й оцінки підприємства вимагає врахування його як фактора забезпечення конкурентоспроможності через використання ресурсів інтелектуально-інформаційного характеру. Гудвіл є генератором і показником зростання вартості бізнесу за рахунок накопичення унікального інформаційного ресурсу в результаті інноваційної діяльності, хоча не може бути визнаний за загальними правилами як актив, проте має здатність до породження синергетичних явищ у розвитку підприємства. Тому, на думку авторів, оперативна ідентифікація й оцінка елементів гудвілу за таких умов є пріоритетним завданням розвитку облікової науки.

Оперативна інформація про формування внутрішнього генерованого гудвілу та оцінка для прийняття управлінських рішень на сучасному етапі розвитку фінансового обліку не може бути підготовлена, тому основою управління нематеріальними ресурсами – як відображеними, так і ігнорованими фінансовим обліком, може стати система управлінського обліку. Порівняння підходів до ідентифікації й оцінки витрат з генерації внутрішнього гудвілу в системах фінансового й управлінського обліку наведено в *табл. 2*.

Експертний підхід до оцінки внутрішнього гудвілу призначений для його вимірювання в процесі діяльності з метою прийняття управлінських рішень. Дані методи потребують наявності спеціальних компетенцій з тематики оцінювання та включають два напрями: відповідно до стандартів оцінки та авторських підходів у науковій літературі.

Для виявлення можливостей оцінки внутрішнього генерованого гудвілу з підходів національної та міжнародної практики проаналізовано стандарти оцінки щодо нематеріальних активів, а саме: МСО 210 «Нематеріальні активи» (IVS 210 Intangible Assets) [2], Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» (НСО № 4) [9], Методіку оцінки майнових прав інтелектуальної власності [6].

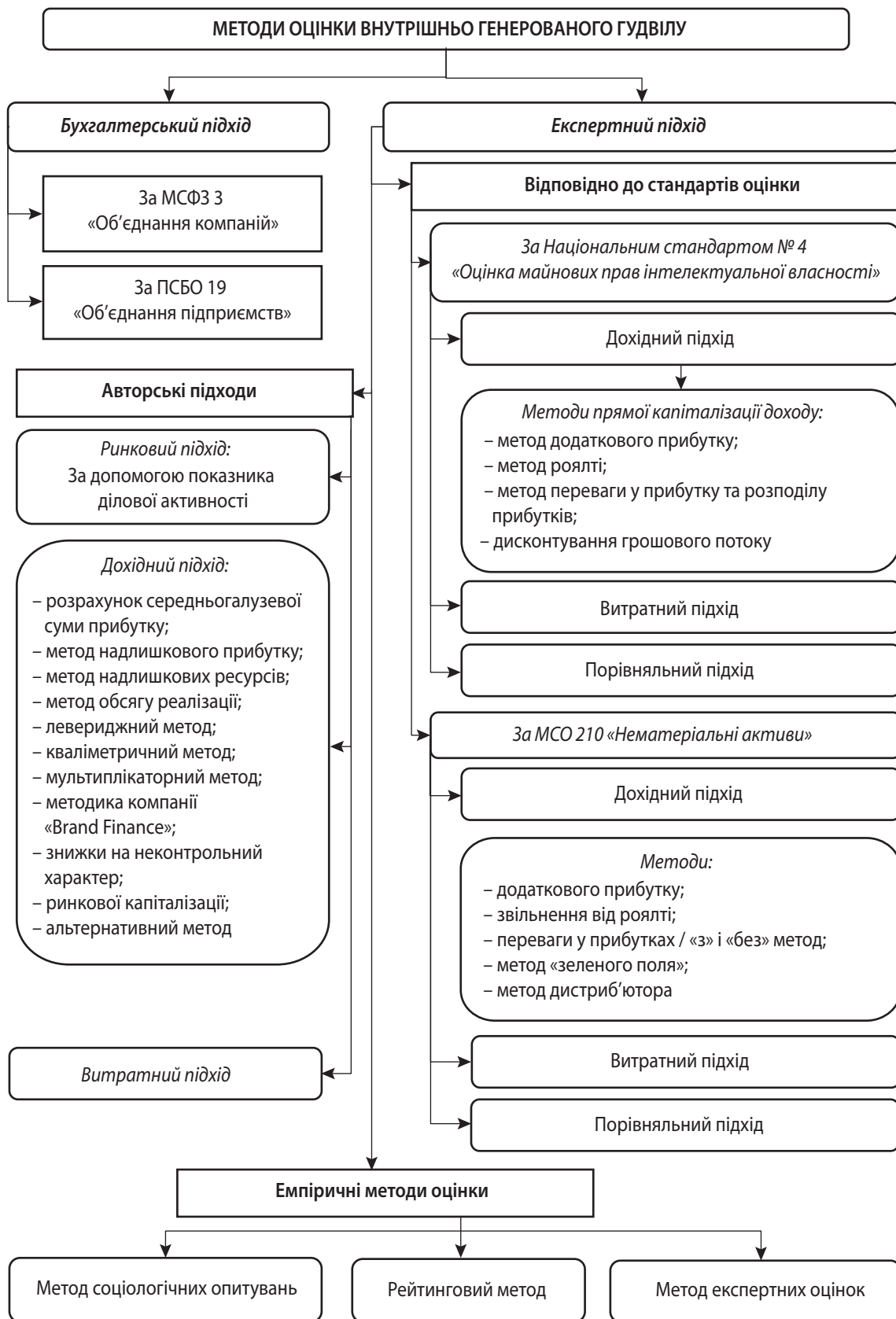

Рис. 2. Методи оцінки внутрішньо генерованого гудвілу підприємства

Джерело: складено на основі [2; 3; 8-10; 12; 15-17].

Методики розрахунку гудвілу в системі фінансового обліку

Нормативний документ	Визначення сутності гудвілу	Формула розрахунку
МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу»	Перевищення вартості покупки над придбаним інтересом у справедливій вартості ідентифікованих придбаних активів і зобов'язань	$GW = ВПП - CB_{A3}$ де ВПП – вартість придбання підприємства, грн; CB_{A3} – справедлива вартість активів і зобов'язань, грн
ПСБО 19 «Об'єднання підприємств»	Перевищення вартості придбання над часткою покупця в справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань	$GW = ВПП - CB_{A3}$ де ВПП – вартість придбання підприємства, грн; CB_{A3} – справедлива вартість активів і зобов'язань, грн

Джерело: складено на основі [8; 12].

Таблиця 2

Зіставлення підходів з відображення генерування внутрішнього гудвілу в підсистемах бухгалтерського обліку

Витрати на створення внутрішнього гудвілу	Фінансовий облік		Управлінський облік	
	Ідентифікація	Оцінка	Ідентифікація	Оцінка
Витрати на дослідження та розробку	Видатки поточного періоду	Собівартість понесених витрат у періоді	1) встановлення можливості отримання результату в продуктивній формі (підприємство має намір, технічну можливість і ресурси для доведення його до стану, у якому він придатний для реалізації або використання) – капіталізація нематеріального активу (НМА); 2) неможливе створення окремого НМА – формування внутрішнього гудвілу (ВГГ)	1) загальна сума понесених витрат, дисконтована в часі; 2) експертно оцінена частина ВГГ
Витрати на маркетингові дослідження	Видатки періоду	Документально підтверджена сума витрат	1) можливість формування окремого об'єкта інформаційних ресурсів – НМА; 2) ВГГ	1) загальна сума понесених витрат, дисконтована в часі; 2) експертно оцінена частина ВГГ
Витрати на придбання інформаційних ресурсів	Видатки періоду	Документально підтверджена сума витрат	НМА	Справедлива вартість активу з дисконтуванням у процесі діяльності
Витрати на впровадження маркетингових та організаційних інновацій	Видатки періоду впровадження інноваційних змін	У сумі документально підтверджених витрат періоду	НМА / ВГГ	1) загальна сума понесених витрат, дисконтована в часі; 2) експертно оцінена частина ВГГ
Витрати на підготовку та перепідготовку кадрів	Видатки періоду впровадження інноваційних змін	У сумі документально підтверджених витрат періоду	НМА / ВГГ	1) справедлива вартість об'єкта інтелектуальної власності; 2) експертно оцінена частина ВГГ
Витрати на регулювання дифузійних інформаційних потоків	Видатки періоду	Документально підтверджена сума витрат на регулювання дифузійних інформаційних потоків	1) якщо відсутня ймовірність економічних вигод – видатки періоду; 2) НМА за умов отримання економічних вигод у майбутніх періодах	1) документально підтверджена сума витрат на запобігання витоку інформації; 2) справедлива вартість з урахуванням дисконтування

Джерело: авторська розробка.

Методи оцінки нематеріальних активів, зазначені в НСО № 4 та Методиці оцінки майнових прав, зазначені лише в загальному описі підходів, без пояснення поетапного проведення розрахунків. Тому на основі аналізу вітчизняної практики оцінки виділено основні підходи та методи, що представлені в національних стандартах оцінки, та надано рекомендації щодо розрахунків, що можуть бути застосовані щодо внутрішнього гудвілу.

1) *Дохідний підхід*, згідно з яким вартість об'єктів нематеріальних активів прирівнюється до очікуваного доходу від їх продажу або використання, тобто ґрунтується на принципах ефективного використання та дисконтування для визначення поточної вартості. Цей підхід виділено як найбільш достовірний і пріоритетний у процесі оцінки НМА.

У рамках підходу виділено два методи:

- ✦ прямої капіталізації доходу (методи додаткового прибутку, роялті, переваги у прибутку та розподілу прибутків);
- ✦ дисконтування грошового потоку.

За напрямом прямої капіталізації доходу метод роялті не може бути використаний для оцінки ВГГ, адже він застосовується на основі ліцензійних платежів за надання прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності, а тому занотовується лише для офіційно оформлених відносин.

Відповідно до сутності методів для оцінки ВГГ можна застосовувати **метод переваги у прибутку**, що передбачає дисконтування або пряму капіталізацію різниці між прибутком підприємства за умови понесення визначеного спектра витрат на формування ВГГ і прибутком без здійснення таких витрат. Пряма капіталізація передбачає оцінку додаткового прибутку за рахунок витрат на ВГГ, для оцінки елементів ВГГ необхідно застосувати коефіцієнт впливу кожного виду витрат, що аналізуються. Серед таких складових ВГГ слід, передусім, виділити інформаційні ресурси, накопичені в результаті інноваційних витрат на дослідження та розробки і які характеризують «ідейнісну» стадію розвитку інноваційного продукту [4]. Якщо очікується отримання додаткових грошових потоків протягом терміну більше року, то відбувається коригування також і на дисконтний множник.

Додатковий прибуток для застосування методу визначається не лише як збільшення грошових надходжень, але і як економія витрат, у розрізі таких елементів [6]:

- ✦ перевага в ціні одиниці продукції (товарів, робіт, послуг) за умови формування ВГГ;
- ✦ зниження собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг) як постійної, так змінної частини;
- ✦ зростання обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Оцінка ВГГ гудвілу за методом переваги у прибутку здійснюється таким чином [4]:

$$ВГГ = k \cdot d_2 \cdot (P_1 - P_0) = k \cdot d_2 \cdot \Delta P, \quad (1)$$

де $ВГГ$ – вартість внутрішньо генерованого гудвілу;
 k – коефіцієнт впливу кожного елементу ВГГ;
 d_2 – дисконтний множник;
 P_0 – прибуток, отриманий підприємством без витрат на формування ВГГ;
 P_1 – прибуток, отриманий підприємством за умови формування ВГГ;
 ΔP – додатковий прибуток, що виникає у підприємства за наявності ВГГ.

Як варіант розрахунку дисконтного множника (d_2) пропонується використання як основи середньої норми прибутковості капіталу підприємства та індексів прогнозованої інфляції протягом терміну отримання економічного ефекту від внутрішньо генерованого гудвілу.

Можливим є і застосування **методу додаткового прибутку**, принцип застосування якого є аналогічним, але тут порівнюється прибуток підприємства, отриманий за умови формування внутрішньо генерованого гудвілу, із середньогалузевим за умови відсутності понесення аналогічних витрат.

За таким підходом вартість гудвілу визначається таким чином:

$$ВГГ = k \cdot d_2 \cdot (P_1 - \bar{P}_0) = k \cdot d_2 \cdot \Delta P, \quad (2)$$

де \bar{P}_0 – середній прибуток подібних підприємств, що не здійснюють формування ВГГ,

ΔP – додатковий прибуток підприємства понад середньогалузевий рівень за рахунок наявності ВГГ.

Якщо попередній метод більш інформативний для внутрішнього використання, то результати методу додаткового прибутку мають більшу цінність для інвесторів для оцінки переваги підприємства над конкурентами.

Сутність **методу розподілу прибутків** полягає в оцінці частки прибутку, що отримана в результаті використання нематеріальних ресурсів, що можуть бути ідентифіковані як елементи внутрішньо генерованого гудвілу, в загальному обсязі прибутку компанії. Оцінка частин прибутку в загальній його суті може бути здійснена на основі побудови багатофакторної кореляційної моделі (дозволить визначити вплив елементів ВГГ за допомогою оцінки вагового коефіцієнта стандартизованого показника витрат) або на основі канонічного моделювання (додатково дозволить виявити наявність взаємозв'язку між витратами на внутрішньо генерований гудвіл та оцінити синергетичні ефекти від володіння нематеріальними ресурсами).

Проте обмеженням дохідного підходу є вимога до визначення розміру доходу, пов'язаного з кожним окремим об'єктом нематеріальних активів, що можливо реалізувати лише експертним шляхом. Тому для реалізації методу необхідний підбір експертів з відповідним досвідом і компетенціями та ретельний збір

вихідної інформації для обґрунтування та виміру залежності витрат на внутрішньо генерований гудвіл та економічними вигодами.

2) *Витратний підхід*, що полягає у визначенні вартості витрат, необхідних для відтворення або заміщення об'єкта оцінки та ґрунтується на методах прямого відтворення та заміщення. Даний підхід визначає поточну вартість витрат на створення ВГГ на дату приведення об'єкта в стан, що забезпечує його найбільш ефективно використання, тобто принесення економічних вигод. Але використання даного підходу не зовсім об'єктивно саме для внутрішньо генерованого гудвілу з огляду на його цінність у частині формування значної частки вартості підприємства. Крім того, вимога до застосування показників зносу та строків корисного використання не завжди може бути виконана щодо нематеріальних ресурсів, зокрема інформаційних, через їх значну дифузійність і можливість миттєвої втрати цінності та корисності.

3) *Порівняльний підхід* до оцінки НМА застосовується в разі наявності достатнього обсягу достовірної інформації про ціни на ринку подібних об'єктів та умови договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти. Тому по відношенню до ВГГ даний метод не може бути застосований через неможливість представлення гудвілу як окремого об'єкта інтелектуальної власності й отримання достовірної інформації про гудвіл інших компаній на ринку.

Аналіз можливостей оцінки внутрішньо генерованого гудвілу в зарубіжному досвіді проведено за даними МСО 210 «Нематеріальні активи». Даним стандартом, на відміну від національного, виділяється необхідність оцінки гудвілу як окремого елемента та зазначено можливість його оцінки в рамках таких елементів [2]:

- ✦ синергія, що випливає з комбінації двох або більше видів діяльності, (наприклад, скорочення експлуатаційних витрат, економії від масштабу або зростання асортименту продукції);
- ✦ можливості виходу бізнесу на інші ринки;
- ✦ вигода від якості сформованого колективу;
- ✦ вигода від майбутніх очікуваних активів;
- ✦ вигода від сформованості, укомплектованості підприємства.

Основні підходи, як і в національному стандарті, передбачають також дохідний, витратний і порівняльний напрями, суть яких також є аналогічною.

У рамках дохідного підходу застосовуються методи додаткового прибутку (*excess earnings method*), звільнення від роялті (*relief-from-royalty method*), переваги у прибутках / «з» і «без» метод (*premium profit method/with – and-without method*), метод «зеленого поля» (*greenfield method*) і метод дистриб'ютора (*distributor method*). Перші три методи відповідають національним стандартам.

Метод «зеленого поля» полягає в розрахунку грошових потоків за припущення, що у власності підприємства є лише актив, що є предметом оцінки. Усі інші активи мають бути придбані або орендовані. Щодо гудвілу застосування методу є не доцільним у зв'язку з неможливістю його створення без наявності інших нематеріальних активів та великою трудомісткістю розрахунку.

Метод дистриб'ютора призначений для оцінки додаткових грошових потоків від НМА, пов'язаних з клієнтами. Тому такий метод можна застосовувати щодо ВГГ у частині якості збутової стратегії, оцінки лояльності клієнтів, ділової репутації, бренду, баз даних клієнтів.

Загальним алгоритмом застосування методу є:

- 1) створення прогнозів доходу на основі існуючих домовленостей та умов співпраці з клієнтами;
- 2) вибір для порівняння підприємств-конкурентів, у яких налаштована подібна система роботи з клієнтами, та розрахунок їх прибутковості;
- 3) визначення обсягу супутніх активів, що потрібні для забезпечення співпраці й отримання передбаченої виручки та витрат (зазвичай оборотний капітал, кошти та трудові ресурси);
- 4) розрахунок прибутковості кожного супутнього активу з урахуванням оцінки ризику;
- 5) виключення віддач супутніх активів із загального прогнозного прибутку для визначення частини прибутку, що створюється виключно ВГГ;
- 6) розрахунок ставки дисконтування та коригування отриманого показника прибутку від ВГГ.

Витратний підхід взагалі не рекомендується застосовувати до оцінки будь-яких нематеріальних активів; у МСО 210 зазначається, що застосування такого підходу доцільно лише при неможливості реалізації альтернативних методів.

Порівняльний підхід передбачається для ідентифікованих нематеріальних активів, оскільки базується на порівнянні ознак, характеристик, ринкових цін на подібні активи, що неможливо реалізувати для внутрішнього гудвілу.

Зогляду на те, що не всі елементи внутрішньо генерованого гудвілу переходять у стадію активу, оцінка його елементів може включати кілька методів залежно від способу ідентифікації. Аналіз можливості застосування методів гудвілу, що пропонуються в науковій літературі, наведено в *табл. 3*.

Дохідний підхід спрямований на визначення додаткових грошових потоків. Витратний підхід полягає в оцінці внутрішньо генерованого гудвілу на підставі понесених витрат на його створення, але має ретроспективний характер і не оцінює реальний

Таблиця 3

Аналіз можливості застосування методів до оцінки елементів гудвілу

Метод	Сутність методу	Порядок визначення гудвілу	Переваги методу	Недоліки методу	Елемент ВГГ
1	2	3	4	5	6
Ринковий підхід					
За допомогою показника ділової активності		До показника середньорічного обсягу продажу застосовують коефіцієнт, який визначають емпірично, виходячи з аналізу угод купівлі-продажу за подібними підприємствами		Складність ідентифікації та підбору подібних підприємств	Згенерований іншими активами
Дохідний підхід					
Розрахунок середньогодишньої суми прибутку (І. Бланк)	Гудвіл формується за рахунок надлишкового прибутку підприємства, одержаного від сумарного ефекту численних синергізмів	$GW = \overline{ЧП} - \overline{А} \cdot \overline{РА},$ <p>де $\overline{ЧП}$ – середньорічна сума чистого прибутку підприємства, грн; $\overline{А}$ – середньорічна вартість активів підприємства, грн; $\overline{РА}$ – середньогодишня норма рентабельності активів, %.</p> <p>Іншим варіантом є використання фактичних показників суми прибутку та вартості активів з урахуванням суми прогнозного дисконтованого прибутку</p>		Перевищення суми активів над прибутком не є негативною ефективною діяльністю. Порушення економічної сутності гудвілу: його представлення як додаткового доходу, а не нематеріальних активів, що не відображені в системі обліку	Усі елементи
Метод надлишкового прибутку	Гудвіл розглядається як різниця між прибутком та активами; включає порівняння прибутковості підприємства та середніх показників галузі	$GW = a ([ЧПф - \overline{РА} \cdot \overline{Аф}][1 + a) - n],$ <p>де a – ставка дисконтування надлишкового прибутку, що відображає ризики, які властиві сфері діяльності підприємства, %; n – прогнозований період використання гудвілу, роки</p>	Наявність економічного ефекту від гудвілу в бізнесі	Не наводиться методика розрахунку ставки дисконтування. Перевищення суми активів над прибутком не є показником негативною ефективною діяльністю. Порушення економічної сутності гудвілу: його представлення як додаткового доходу, а не нематеріальних активів, що не відображені в системі обліку	Усі елементи
Метод надлишkových ресурсів [3]	Порівняння фактичної ринкової вартості використаних ресурсів з їх номінальною вартістю		Можливість оцінки підприємств перед продажем.	Оснoву отримання прибутку складають не тільки чисті активи. Надлишкові ресурси формуються не тільки за рахунок власних коштів	Усі елементи

1	2	3	4	5	6
Визначення обсягу реалізації продукції (І. Бланк)	Основою методу є розрахунок середньоголозуєвого коефіцієнта рентабельності реалізації товарів	$GW = \overline{ЧП} - \overline{OP} \cdot M,$ <p>де \overline{OP} – середньорічний обсяг реалізації продукції підприємства, грн; M – коефіцієнт рентабельності реалізації товарів, що визнається як частка чистого прибутку в обсязі реалізації продукції</p>	Можна застосовувати в процесі поточної діяльності	Порушення економічної сутності гудвілу: його представлення як додаткового доходу, а не нематеріальних активів, що не відображені в системі обліку	Узагальнююча оцінка всіх елементів ВГТ
Лeverиджний метод (В. Єлісеєв)	Базується на теорії фінансового лeverиджу, тобто залежності рентабельності підприємства від ступеня використання позикових коштів	$GW = Apr \cdot Lfio \cdot gq,$ <p>де $Lfio$ – інтегральний фінансово-інвестиційний лeverидж, %; Apr – первісна вартість активів підприємства; gq – відхилення від планових обсягів реалізації продукції.</p> $Lfio = \frac{EBIT + FC}{EBIT - 1 - DEP},$ <p>де $EBIT$ – прибуток до виплати відсотків і податків, грн; FC – постійні витрати, грн; I – витрати з обслуговування боргу, грн; DEP – сума амортизаційних відрахувань, грн</p>		Порушення економічної сутності гудвілу: його представлення як додаткового доходу, а не нематеріальних активів, що не відображені в системі обліку	Не рекомендується застосування
Кваліметричний метод (В. Єлісеєв)	Заснований на принципах кваліметрії – науки про вимірювання й оцінку якості предметів і процесів	$GW = W - Wf - IA,$ <p>де W – рівень зношування (втрати корисності) всіх активів підприємства, %; Wf – рівень фізичного зношування позаоборотних активів, %; IA – вартість нематеріальних активів, грн.</p> $W = 1 - Kf,$ <p>де Kf – коефіцієнт корисності діяльності підприємства, %.</p>	Розширює можливість внутрішнього потенціалу підприємства	Суперечлива формула визначення рівня зношуваності, що базується на відхиленні величини доходу, тобто не показує рівень втрати корисності активів. Крім того, формула розрахунку гудвілу включає абсолютні та відносні показники, що порушує базові математичні принципи	Не рекомендується для застосування

1	2	3	4	5	6
Мультиплікаторний метод	Визначення прибутку, отриманого за рахунок репутації підприємства	$Kf = \frac{NOI_f}{NOI_{pr}}$ <p>де NOI_f – чистий операційний дохід підприємства, грн; NOI_{pr} – проєктна величина чистого доходу, яка дорівнює відхиленню максимальної величини доходу від мінімального можливого рівня, грн</p>	Оцінка внутрішньої репутації підприємства. Визначення поточного та майбутнього обсягів прибутку	«Однобокість» бачення репутації підприємства вимагає вдосконалення метода	Повністю не ідентифіковані активи
Методика компаній «Brand Finance» та «Interbrand» [3]	Вартість репутації та бренду визначається порівнянням прибутку порівняно із продажем «небрендовою» продукції		Підвищення ролі бренду, можливість брати участь у формуванні та коригуванні бренду працівникам підприємства	Складність об'єктивної оцінки значення норми прибутковості	Повністю не ідентифіковані активи
Використання знижки на неконтрольний характер [2]	Гудвіл визначається як різниця між вартістю придбаної компанії та вартістю її активів	$GW = (qM - \sum B_n) - H,$ <p>де GW – гудвіл; q – ціна акції контрольного пакета, грн; M – загальна кількість випущених акцій, шт.; H – загальна величина знижки на неконтрольний характер, грн. Сама знижка на неконтрольний характер представляє різницю між вартістю акцій підприємства контрольного та неконтрольного пакетів</p>	В акції підприємства закладається вартість гудвілу, що відображає ринкову вартість підприємства	Множення ціни акції контрольного пакета на загальний обсяг випуску акцій призводить до штучного завищення ринкової вартості підприємства. Обмеження застосування лише для акціонерних товариств у зв'язку з використанням показника курсу акції	Узагальнююча оцінка всіх елементів ВГТ

1	2	3	4	5	6
Оцінка на основі ринкової капіталізації	Гудвіл визначається різницею між ринковою вартістю компанії та ринковою вартістю скоригованих чистих активів	$GW = \sum_{i=1}^n m_i \cdot C_i - \text{ЧВ}_n,$ де $i = 1, 2, 3, \dots, n$ – кількість різновидів акцій компанії, шт.; m_i – обсяг випущених акцій i -го виду, шт.; C_i – курс акції i -го виду, грн	Може застосовуватися для складання фінансової звітності, адже відповідає нормам ПСБО 19 і МСФЗ 22	Обмеження застосування лише для акціонерних товариств у зв'язку з використанням показника курсу акцій	Узагальнююча оцінка всіх елементів ВГГ
Альтернативний метод		Розрахунок різниці між вартістю підприємства за умов наявності певних нематеріальних ресурсів та відсутності їх використання	Аналог методу надлишкового прибутку, оцінка ефекту ВГГ на підприємство	Трудомісткість виділення елементів ВГГ	Повністю або частково не ідентифіковані активи

Джерело: складено на основі [3; 10; 14–17].

внесок у вартість підприємства. Ринковий підхід до оцінювання ВГГ передбачає порівняння об'єкта оцінювання з представленими на ринку аналогічними об'єктами. Але вартість внутрішнього гудвілу зазвичай є об'єктом комерційної таємниці, тому можливість отримання інформації щодо підприємств на ринку переважно є неможливою.

Особливість оцінки внутрішньо генерованого гудвілу полягає в можливості застосування емпіричних (експертних) методів оцінки, що ґрунтуються на професійному судженні експертів, паралельно із розрахунковими методами, до яких належать:

- 1) *метод соціологічних опитувань*, що полягає в зборі оцінок стейкхолдерів підприємства, їх суб'єктивних думок про діяльність. Перевагою методу є можливість отримання аналітичної оцінки репутації підприємства. Проте така оцінка не завжди є інформативною та залишається на рівні «позитивна/негативна». Крім того, точність такої оцінки прямо залежить від якості відбору експертів-стейкхолдерів та від обсягу вибірки;
- 2) *метод експертних оцінок* схожий за сутністю до методу соціологічних опитувань, передбачає оцінку репутації через інтерв'ю зі стейкхолдерами. Метод передбачає застосування кількісних показників, що дає вищу інформативність та об'єктивність оцінки;
- 3) *рейтинговий метод*, що полягає в складанні рейтингів ділової репутації незалежними організаціями та оцінює внутрішньо генерований гудвіл в частині бренду та репутації. Перевагою методу є незалежність оцінки, її надійність завдяки залученню висококваліфікованих спеціалістів. Проте даний метод потребує залучення зовнішніх організацій та складається у визначені періоди часу, що не дозволяє отримувати оперативну оцінку.

Аналіз показує, що з точки зору об'єктивності й адекватності наданої оцінки жоден з методів не є універсальним та не може повною мірою забезпечити ефективність управління внутрішнім гудвілом. Необхідне проведення комплексної оцінки із застосуванням різних методик. Елементи експертних методів можуть бути застосовані підприємствами для оцінки ВГГ паралельно або як один із етапів розрахункових методів, зокрема щодо передбачення обсягів економічних вигод, виділення елементів гудвілу, вибір зовнішніх показників для оцінки. Але для реалізації експертних методів необхідна розробка системи показників та еталонних характеристик.

Здатність підприємства оцінити наявні нематеріальні ресурси (нематеріальні активи та внутрішній гудвіл), що генерують переважну частку вартості в сучасних умовах, впливає на ефективність управ-

ліній. Порівняння витрат на формування нематеріальних ресурсів та ціни ідентифікованих активів та внутрішнього гудвілу вказує на ефективність капіталовкладень та їх вплив на конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Тому основою підходу до оцінки вартості гудвілу в системі обліку є поєднання показників вартості та ціни внутрішнього гудвілу, а також застосування відповідних методів. Вартість гудвілу характеризує обсяг понесених витрат на його формування та розраховується на базі витратних методів. До ціни – показника впливу гудвілу на вартість підприємства та обсяг позитивних ефектів від його наявності – рекомендується застосування дохідних, ринкових та експертних методів.

ВИСНОВКИ

Незважаючи на невизнання внутрішнього гудвілу фінансовим обліком, інформація про його оцінку важлива як для внутрішніх (менеджмент, власники), так і для зовнішніх (інвесторів) користувачів, оскільки вартість гудвілу дозволяє точніше оцінити компанію в цілому, свідчить про конкурентні переваги та наявність синергетичних ефектів щодо генерування економічних вигод.

Діючий підхід до оцінки гудвілу як різниці між балансовою та ринковою вартістю підприємства не задовольняє інформаційні потреби менеджменту, адже зазвичай проводиться лише в момент реорганізації підприємства. Внутрішньо генерований гудвіл існує протягом всього періоду функціонування підприємства, а тому його оцінка та управління має здійснюватися не постфактум (у момент продажу), а оперативно під час поточної діяльності.

Пропозиції авторів щодо оцінки внутрішнього гудвілу передбачають застосування кількох методів відповідно до функціональної характеристики елементів гудвілу. Як основні методи пропонуються методи додаткового прибутку та переваги у прибутку, комбінуючи їх з елементами експертних методів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці системи елементів внутрішнього гудвілу, підходів до їх ідентифікації й оцінки та у формуванні оцінних показників таких нематеріальних ресурсів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Global Intangible Finance Tracker 2021 – an annual review of the world's intangible value. Brand Finance, 2021. URL: <https://brandirectory.com/download-report/brand-finance-gift-2021.pdf>
2. International Valuation Standard «Intangible Assets». URL: <https://www.ivsc.org/wp-content/uploads/2021/10/IVS210IntangibleAssets.pdf>
3. Гоц Л. М. Методики визначення вартості гудвілу. *Прометей*. 2012. № 1. С. 140–143. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/6271/1/vestnik_HPI_2012_6_Hots_Metodyky.pdf
4. Лабунська С. В. Методологічні засади управління витратами інноваційної діяльності підприємства: аспекти економічної безпеки : дис. д-ра екон. наук : Харків, 2015. 472 с.
5. Легенчук С. Ф., Очерedyкo В. Р. Внутрішньо створені нематеріальні активи: особливості визнання та напрями удосконалення бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. № 2. С. 24–31. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-24-31](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-24-31)
6. Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності від (затв. Наказом Фонду державного майна України 25.06.2008 р. № 740). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08#Text>
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38) «Нематеріальні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
8. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 (МСФЗ 3) «Об'єднання бізнесу». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text
9. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» від 03.10.2007 р. №1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-p#Text>
10. Ніколайчук М. В. Проблеми оцінки людського капіталу в системі формування конкурентної політики підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 5. Т. 1. С. 90–94. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_1/090-094.pdf
11. Пилипенко Л. М. Система публічної звітності корпорацій в умовах постіндустріальної економіки : дис. д-ра екон. наук : Львів, 2016. 466 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» (затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» (затв. Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
14. Семенова С. М. Облік внутрішньо генерованого гудвілу // Актуальні питання бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту в умовах євроінтеграційних процесів : праці наук.-метод. конф. (м. Київ, 29 березня 2018 р.). Київ, 2018. С. 258–261.
15. Судин Ю. А. Оцінка гудвілу: фактори, методи та шляхи розвитку. *European Journal of Economics and Management*. 2015. Vol. 2. Iss. 2. P. 184–189. URL: https://eujem.cz/wp-content/uploads/2015/eujem_2015_1_2/31.pdf
16. Травін В. В. Особливості організації бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу як прояву соціального капіталу на мікроекономічному рівні. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2010. № 2. С. 192–199. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2010-2\(52\)-192-199](https://doi.org/10.26642/jen-2010-2(52)-192-199)
17. Черних О. В. Сутність та оцінка гудвілу як нематеріального активу підприємства. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*. 2012. Вип. 2012. С. 195–203.

REFERENCES

- Chernykh, O. V. "Sutnist ta otsinka hudvilu yak nematerialnoho aktyvu pidpriemstva" [The Essence and Assessment of Goodwill as an Intangible Asset of the Enterprise]. *Stratehiia i mekhanizmy rehuliuivannia promyslovoho rozvytku*, no. 2012 (2012): 195-203.
- "Global Intangible Finance Tracker 2021 - an annual review of the world's intangible value". Brand Finance, 2021. <https://brandirectory.com/download-report/brand-finance-gift-2021.pdf>
- Hots, L. M. "Metodyky vyznachennia vartosti hudvilu" [Methods of Determining the Value of Goodwill]. *Prometei*, no. 1 (2012): 140-143. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/6271/1/vestnik_HPI_2012_6_Hots_Metodyky.pdf
- International Valuation Standard «Intangible Assets». <https://www.ivsc.org/wp-content/uploads/2021/10/IVS210IntangibleAssets.pdf>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2007). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2008). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08#Text>
- Labunska, S. V. "Metodolohichni zasady upravlinnia vytratamy innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva: aspekty ekonomichnoi bezpeky" [Methodological Principles of Cost Management of Innovative Activity of the Enterprise: Aspects of Economic Security]: *dys. ... d-ra ekon. nauk*, 2015.
- Lehenchuk, S. F., and Ocheredko, V. R. "Vnutrishnyo stvoreni nematerialni aktyvy: osoblyvosti vyznannia ta napriamy udoskonalennia bukhhalterskoho obliku" [Internally Created Intangible Assets: Features of Recognition and Directions for Improving Accounting]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, no. 2 (2020): 24-31. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-24-31](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-24-31)
- "Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 38 (MSBO 38) «Nematerialni aktyvy»" [International Accounting Standard 38 (IAS 38) "Intangible Assets"]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
- "Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 3 (MSFZ 3) «Obiednannia biznesu»" [International Financial Reporting Standard 3 (IFRS 3) "Business Combinations"]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text
- Nikolaichuk, M. V. "Problemy otsinky liudskoho kapitalu v systemi formuvannia konkurentnoi polityky pidpriemstv" [Problems of Evaluating Human Capital in the System of Forming the Competitive Policy of Enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 5, part 1 (2011): 90-94. http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_5_1/090-094.pdf
- Pylypenko, L. M. "Systema publichnoi zvitnosti korporatsii v umovakh postindustrialnoi ekonomiky" [The System of Public Reporting of Corporations in the Conditions of the Post-industrial Economy]: *dys. ... d-ra ekon. nauk*, 2016.
- Semenova, S. M. "Oblik vnutrishnyo henerovanoho hudvilu" [Accounting for Internally Generated Goodwill]. *Aktualni pytannia bukhhalterskoho obliku, opodatkovannia i audytu v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv*. Kyiv, 2018. 258-261.
- Sudyn, Yu. A. "Otsinka hudvilu: faktory, metody ta shliakhy rozvytku" [Valuation of Goodwill: Factors, Methods and Ways of Development]. *European Journal of Economics and Management*, vol 2, iss. 2 (2015): 184-189. https://eujem.cz/wp-content/uploads/2015/eujem_2015_1_2/31.pdf
- Travin, V. V. "Osoblyvosti orhanizatsii bukhhalterskoho obliku vnutrishnyoho hudvilu yak proiavu sotsialnoho kapitalu na mikroekonomichnomu rivni" [Peculiarities of the Accounting Organization of Internal Goodwill as a Manifestation of Social Capital at the Microeconomic Level]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 2 (2010): 192-199. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2010-2\(52\)-192-199](https://doi.org/10.26642/jen-2010-2(52)-192-199)